

SİNEMADA ŞİDDET OLGUSU BAĞLAMINDA “JOHN WICK”

Ali BALABANLAR¹

ÖZET

Tarihin ilk dönemlerinden itibaren var olan ‘şiddet’olgusu, birçok sanat dalına konu olmuştur. Şiddet, hemen hemen her dönemde farklı boyutlarıyla sanat eserlerine ilham vermiş ve vermeye devam etmektedir. Kitle iletişim araçlarının gelişmesiyle kültürel ve günlük yaşamdaki konumu değişen şiddet, sinema alanında da farklı kavramlar ve yansımalarla karşımıza çıkmaktadır. Her toplumun fikir, inanç sistemi ve kültürel birikimi sanat dallarını dolaylı olarak da sinemayı etkilemektedir. Kültürel kodlar, toplumsal gerçeklikler ve değişen/gelişen teknolojik imkanlar, şiddetin sinemada işleniş biçimine doğrudan etki etmiştir. Bu makalede şiddetin tanımı, türleri ve sinemada işleniş irdelenerek, *John Wick* filmleri örneğinde yer alan şiddet unsurları üzerinde durulmuştur.

Anahtar kelimeler: Sinema, Şiddet, Şiddet ve Sinema, John Wick, Kitle İletişim Araçları

ABSTRACT

The phenomenon of ‘Violence’ that has existed since the early periods of history has been the subject of art. Violence is an inspiration to artwork almost every period and is still being an inspiration. Many artists have drawn their inspiration from violence in their artwork along the history. Violence, that has been transforming its status in cultural and daily life by the development of mass media, appeared in the field of cinema with different concepts and reflections. Every society's ideas, beliefs and cultural background are also indirectly affect the art of cinema. Cultural codes, social realities, changing & developing technological opportunities have had a direct impact on how violence is handled in cinematic narration.

This article focuses on the elements of violence in *John Wick* films, by analyzing the definition and the types of violence and the processing of violence in cinema.

Keywords: Cinema, Violence, Cinema and Violence, John Wick, Mass media

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi, İstanbul, Türkiye, alice@marmara.edu.tr

GİRİŞ

Sinema hem toplumun aynası hem de toplumu etkileme ve geliştirme gücüne sahip bir sanat dalıdır. Bir kültür ürünü olan sinemada toplumsal yapı ve toplumu oluşturan temel duygu durumlarının yeri kapsayıcıdır. Sinema yaşama dair pek çok kavramı içinde barındırır. Sinemanın gerçeğe yaklaştığı ölçüde izleyiciyi etkilediğini düşünen sinemacı ve kuramcılar eserlerinde gerçekliği farklı şekillerde ele alırlar. Diğer sanat dalları gibi sinema da, eser sahibinin gözünden gerçek yaşam ve doğayı yansıtmaya amacı taşımaktadır. Andre Bazin, Sergei Eisenstein gibi sinemacı ve kuramcılar sinemanın gerçekliğe yaklaşmakla estetik özellik kazandığını savunurlar. Gerçeklik duygusu ve gerçek hayatın içinde yer alan şiddet olgusu, sinemanın hayattan kopyalamak istediği önemli unsurlar olarak, en çok işlenen ve ilgi çeken konular haline gelmiştir.

Sinemanın ortaya çıkışından bu yana farklı türler bu sanat dalında belirleyici olmuş, bu türler belirli şekillerde şiddeti gündeme getirmişlerdir. Şiddet sinemaya sadece belirli formlarda katılmamış, pek çok film türünde kendini göstermiştir. Farklı tanımlamaları ve uygulanma şekilleri olan şiddet dram, melodram, bilimkurgu, komedi, polisiye, korku, gerilim, savaş, tarihi veya macera filmlerinde izleyici karşısına çıkmaktadır. Farklı formlarda şiddet içeren sahneler, izleyicilerin sinemaya ilgisini etkilemiş ve sinemada görüntüyü üreten ve görüntüyü yorumlayanlar şiddet ve gerçeklik kavramları üzerine çalışmalar yapmışlardır.

Şiddetin ele alınma şekilleri ve toplumsal şiddetin sinemadaki izleri toplum ve kültürler göre farklılık göstermektedir. Toplumun şiddeti algılayış ve uygulayış şekli bu kavramın sinemada işleniş biçimine de etki etmektedir. Şiddet hem kavram olarak hem de sinemadaki tezahürüyle, hem toplumdaki farklılıkların gösterilmesinde hem de farklı türlerde ve farklı formlarda izleyici karşısına çıkabilmektedir. Her toplumun fikir ve inanç sistemleri, prensipleri, tarihi ve kültürel birikimi sanatı ve sanatçıları etkilemektedir. Dolayısıyla değerlerin algılanış şekli ve kültürel izler sinemada şiddetin ele alınma şekillerine etki etmektedir.

Şiddet, sinemanın zengin dünyasında, farklı mesajlarla ve şekillerde izleyiciye yansıtılabilmektedir. Dram ve melodram gibi şiddete uzak türlerde “psikolojik şiddet” şeklinde, bir komedi filminde ise “sözlü şiddet” şeklinde ortaya çıkabilmektedir. Değişik türlerde ortaya konan şiddet gösterimi seyircinin ilgisini daha çok çekmekle birlikte şiddetin toplumdaki yansımalarını ve etkilerini de değiştirme gücüne sahiptir.

Sinemada geniş yansımaları ile yer alan şiddet, farklı kökenlere sahip olmakla birlikte insanlık tarihinin önemli bir gerçeğidir. Modernleşme süreci, küreselleşme, baskı yönetimleri, otoriter uygulamalar, kitlesel şiddet olgularını farklılaştırmaktadır. Şiddet ve sinema çok geniş bir alanı kapsamakta, dolayısıyla keskin tanımlamaların yapılmasını zorlaştırmaktadır. Şiddet olgusu bireylerin kimlikleri, toplumsal koşullar ve içinde bulunulan dönemle yakından ilişkilidir.

Yapım içinde belirli bir estetik anlayışla izleyiciye sunulan şiddet ve şiddet konuları, içeriğinde şiddeti barındıran çoğu film, sinema tarihi boyunca ilgi görmüştür. Bazı filmlerde baş karakter ile özdeşleşen şiddet, izleyici tarafından haklı bulunmakta, bazı yapımlarda ise şiddet, durağan hayatın heyecan barındıran bir unsuru olarak izleyiciye zevk vermektedir. Şiddetin algılanış şekli ve tüketimi sanat dallarında işleniş şekilleri ve hem kültürel hem de psikolojik etkilerinin bütünüyle ilişkilidir. Sinemada şiddetin yansımalarının analiz edilmesi için şiddet tanımlamaları ile şiddetin türlerinin bilinmesi gerekmektedir.

ŞİDDETİN TANIMI

Şiddet genel olarak baskı uygulama yoluyla bedensel, ruhsal zarara neden olabilecek söz, hareket, tutum ve yaklaşımların tümü olarak açıklanabilir.

Bir nesne, canlı veya varlığa karşı gerçekleştirilen ve saldırganlığı niteleyen *şiddet* kelimesinin etimolojik kökeni Arapçadır. Arapça'da sertlik, sert ve kaba davranış olarak kullanılan "şiddet" in kökü; Osmanlıca "sıkı bağlama" anlamına gelen "şedd" kelimesidir. Türkçede "*karşıt görüşte olanları inandırma ve uzlaştırma yerine, kaba kuvvet kullanımı*" anlamına gelmektedir. Büyük Türkçe Sözlük'te şiddet; "bir hareketin, bir gücün derecesi", "yeğînlik", "sertlik", "hız" gibi anlamlarıyla yer almaktadır.

Fransızcada şiddet, "bir kişiye, güç veya baskı uygulayarak isteği dışında bir şey yapmak ya da yaptırmak; şiddet uygulama eylemi, zorlama, saldırı, kaba kuvvet, bedensel ya da psikolojik acı çektirme ya da işkence, vurma ve yaralama" karşılığındadır. Oxford English Dictionary'de şiddet, "bedene zor uygulama", "bedensel zedelenmeye neden olma", "kişisel özgürlüğü zor yoluyla kısıtlama" şeklinde tanımlanmaktadır.

Şiddetin bazı batı dillerindeki karşılığı, Latince'deki "vis" kelimesine dayanır. "Güç, erk, yetke, bedensel güç kullanımı" bunların haricinde "bolluk, öz" anlamına gelen "vis", "şiddet, güç, acımasız kişilik" anlamlarına gelen "violencia" ve "şiddet davranışı, değer bilmemek, kurallara karşı gelmek" anlamlarına gelen "violare" fiili ile bağlantılıdır (Polat, 2001:4).

Köknel (2000:20) şiddeti öfke, kin, nefret, düşmanlık gibi duygu durumlarının etkinlik kazandığı saldırganlık biçimi olarak tanımlamış ve özel olarak şiddetin saldırgan davranışları; kaba kuvveti, beden gücünün kötüye kullanılmasını; yakan, yıkan, yokeden eylemleri; taşlı, sopalı, silahlı saldırıları; bireye ve topluma zarar veren etkinliklerin belirlediğini belirtmiştir.

Yves Michaud'ın tanımına göre "Bir karşılıklı ilişkiler ortamında taraflardan biri veya birkaçı doğrudan veya dolaylı, toplu veya birkaçı doğrudan veya dolaylı, toplu veya dağınık olarak, diğerlerinin veya birkaçının bedensel bütünlüğüne veya tören ahlaki/moral/manevi bütünlüğüne veya mallarına veya simgesel ve sembolik ve kültürel değerlerine, oranı ne olursa olsun zarar verecek şekilde davranırsa, orada şiddet vardır" (Akt. Ünsal, 1996: 30).

Balcıoğlu, şiddeti bireye ya da topluma fiziksel ve ruhsal acı vermek, eziyet niyeti ile yapılan yıkıcı, yok edici saldırgan davranışlar olarak tanımlamıştır (2001:20).

Şiddetin kaynağı, şiddet tanımlanırken en çok tartışılan konulardan biri olmuştur. Bireyin kimliği ve bakış açısı şiddet türlerinde rol oynamaktadır. Şiddetin organize veya bireysel şiddet olup olmadığı da bu tanımlamalarda belirleyici olan bir başka unsurdur. Şiddet; felsefe, hukuk, siyaset bilimi, antropoloji, psikoloji ve kriminoloji gibi birçok sosyal bilimlerin ilgi konusudur.

Freud'a göre insan, şiddet ve ölüm içgüdüleri ile doğmuştur; öldürme insanın doğasında vardır. Freud'un şiddetin insanın içgüdüsel bir davranış olmasına yönelik olan yorumu şiddetin daha çok öğrenilen bir davranış olduğu ve bu öğrenme sürecinde de çevreden etkilenildiği görüşüyle yanışlanmaya çalışılır (Erten ve Ardalı, 1996:160).

Benjamin'e göre (2000:113) şiddet doğanın bir ürünüdür. Doğal yasa adil olmayan amaçlar için kötüye kullanılmadığı sürece, kullanımı hiçbir şekilde sorun olmayan şiddet bir hammaddeymiş gibi doğanın bir ürünüdür.

Çotukken (2009:10) Şiddet nerededir sorusuna cevaben, şiddetin bir varoluşu olmadığını, şiddetin başlangıç noktası olarak, düşünmede, dilde olduğunu, tarihte ve kültürde olduğunu söyler.

ŞİDDETİN TÜRLERİ

Şiddetin türleri, ortaya çıkış şekilleri ve yöneltilen kavram ve insanlara göre farklı başlıklar altında ayrıştırılmaktadır. Fromm'a göre şiddet, ortaya çıkmasına sebep olabilecek durumlara

göre ayrılır: oyunda ortaya çıkan şiddet, tepkisel şiddet, öç alıcı şiddet, yıkım kaynaklı şiddet (Fromm'dan Akt:Toker, 2014:12).

Jean Claude Chesnais şiddeti, "özel şiddet" ve "kolektif şiddet" olarak ikiye ayırmaktadır. Chesnais, özel şiddeti, "Cürümsel olan" ve "Cürümsel olmayan" şiddet olarak ikiye ayırır. Cürümsel şiddet cinayet, suikast, zehirleme, idam gibi ölümle sonuçlanan, bilerek darbe ve yaralamalar gibi bedensel, ırza geçme olarak cinsel şiddet olarak üçe ayrılır. Cürümsel olmayan şiddet ise, intihar ve intihar teşebbüsleri ile araba kazalarını da içine alan tüm kazalardır. Kolektif şiddeti ise, terör, grev ve ihlalleri içinde barındıran Vatandaşların İktidara karşı şiddeti, devlet terörü ve endüstriyel şiddeti içine alan İktidarın Vatandaşlarına karşı şiddeti ile son kertede şiddet olarak adlandırdığı 'Savaş' olarak ayırmaktadır (Akt. Ünsal, 1996:32).

Collins ise şiddetin fiziksel, duygusal, bedensel yönlerine işaret ederek şiddetin farklı türlerden incelenebileceğini öne sürer. Collins şiddetin açıklanması için mikrososyolojik bir yaklaşım geliştirir ve sebep olduğu duygusal değişimler nedeniyle (şiddet görenin bir süre hareket edememesi, öfkesinden başka bir yere yumruk atması, vb) şiddetin kolay olmadığı zor olduğu kabulüyle hareket eder (Collins'ten Akt: Afşar:2015).

Dünya Sağlık Örgütü'ne göre şiddet, kendine yönelik, kişilerarası ve kolektif olarak üçe ayrılmaktadır. Kişinin kendine yönelik uyguladığı şiddet intihar davranışı ve kendini istismar etmek olarak ayrılmıştır. Bireyler arası şiddet; aile içi ve toplum içi olarak ikiye ayrılır. Aile içi şiddet, çocuğa, eşe ve yaşlı aile üyelerine göre ayrılırken, toplum içi şiddet de yabancılar arasında oluşan şiddet davranışları olarak ayrılır.

Şiddet çoğunlukla somut yönüyle ele alınsa ve kategorize edilse de görünmeyen şiddet de araştırmacıları çokça meşgul eden konular arasındadır. Özellikle medya organları vasıtasıyla maruz kalınan şiddet ile ilgili Bourdieu "sembolik şiddet" kavramını kullanır. Sembolik şiddet belirsizdir; kurbanlarınca fark edilmezdir; çoğunlukla idrak, bilme, iletişim ve hatta hislerin sembolik kanalları aracılığıyla kullanılır (Akt. Afşar, 2015). Medyada şiddetin, okuyucular ve izleyicileri ne derecede etkilediği üzerine birçok çalışma ve inceleme yapılmıştır. Çeşitli kuramlara göre izleyiciler televizyonda veya sinemada gördükleri şiddet unsurlarından etkilenmekte bu etki de gündelik hayatı ve yaşam koşullarını etkilemektedir. Ekme/Yetiştirme kuramına göre seyretme eylemi izleyicilerin tehlike algısını yükseltir ve güvensizlik duygusu verir. Böylece izleyicilerde şiddet dolu ve güvenilmez rezil bir dünyada yaşadıkları duygusu oluşur (Tekinalp ve Uzun, 2006: 99). Sosyal öğrenme kuramına göre ise izleyiciler, şiddet içeriğine maruz kaldıktan sonra nasıl ve ne zaman saldırgan davranacağını öğrenmektedir. (Perse'den akt: Toker, 2014). Duyarsızlaşma kuramına göre, insanlar doğrudan ya da dolaylı olarak gazetelerdeki, filmlerdeki, televizyon programlarındaki ve diğer kitle iletişim araçlarındaki şiddet içeriğine yoğun olarak maruz kaldığında zamanla şiddet olaylarını görmezden gelme, şiddet olaylarına karşı kendilerini kapatma, duygusal körelme ortaya çıkabilmektedir (Cline'den akt: Toker, 2014). Şiddet içerikleri ile ilgili bir başka kuram ise uyarılma kuramıdır. Uyarılma, medya içeriğine maruz kalma sonucunda verilen oldukça sıradan tepkilerdir (Toker, 2014). Ancak şiddet etkisinin boyutlarının insandan insana veya toplumdaki topluma değişmesi yapılan araştırmalarda farklı sonuçların elde edilmesine yol açmıştır. Araştırmalarda şiddet ile ilgili kesin bir tanım yapılamamasının nedeni, şiddetin herkes üzerinde sabit ve geçerli bir etki bırakmamasıdır. Fiziksel saldırganlık dışındaki şiddet davranışlarının tespit edilmesi ve ölçülmesindeki zorluk, araştırmaların sonuçlarını etkilemektedir.

SİNEMA VE ŞİDDET

Şiddet eski çağlardan bu yana birçok sanat dalında ortaya çıkmış ve neredeyse bütün kültürlerde tasvir edilen, işlenen konulardan biri olmuştur. Şiddet olgusu her dönemde sanat

eserlerine ilham kaynağı olmuş ve medeniyetleri oluşturan yapı taşlarının başlıca öznelerinden biri haline gelmiştir.

Şiddet anlatımı tarihin ilk dönemlerinden itibaren var olmuştur. Hikaye anlatımlarında şiddet her zaman öne çıkan bir olgudur. Şiddet imgesi, avcılar mağara duvarlarına maceralarını kazımaya başladıklarından beri vardır. Mısır, Sümer, Minos ve Babil halkları şiddet olaylarını resmetmiştir. Eski Mısır'ın klasik eserlerinde ve eski Yunan mitleri ve eserlerinde şiddet tasvirleri vazgeçilmezdir. Şiddet yüzyıllardır birçok ulusun mitolojisinde, edebiyat ve sanat eserlerinde ve dini metinlerinde yer almaktadır. Şiddet betimlemelerinin her yerde olması onları kültürün ve dolayısıyla günlük yaşamın önemli bir parçası haline getirir (Trend'den akt: Kurdaş: 2019:570).

Şiddetin tarihin ilk dönemlerinden itibaren ön planda var olması bu kavramın sinema ve medyaya da erken girmesine yol açmış ancak etkileri nedeniyle tartışmaları da beraberinde getirmiştir. 20. ve 21. yüzyılda iletişim teknolojilerinin gelişmesi ve küreselleşme ile birlikte medya daha etkin hale gelmiş dolayısıyla medya aracılığı ile yayılan şiddetin etki alanı da genişlemiştir. Şiddet tarihin ilk çağlarından beri var olan bir olgu olsa da, görünür hale gelmesi, tartışmalara konu olması ve kitlelere etki etmesi medyanın aracılığı ile gerçekleşmiştir. Sinema şiddetin, acının, ve kanın çekiciliğini ise oldukça erken keşfetmiştir (Scognamillo'dan Akt. Kurdaş: 572). Şiddetin sinemada en yaygın kullanılan türlerden biri olması sinema endüstrisindeki çeşitliliği artırmış aynı zamanda da tartışmaların odak noktası olmuştur. Sinemada şiddetin engellenmesi ve bu tür filmlere müdahale ilk olarak 1920'li yıllarda Hollywood sinemasında olmuştur. Sinemada şiddet gösterimine karşı tepkiler sonucu 'Yapım Yönetmeliği İdaresi' kurulmuştur. Yapılan sıkı denetimlere rağmen sinemada şiddet öğesi kullanılmaya devam etmiş ve en çok rağbet gören türlerden biri haline gelmiştir. 1980'li yıllar ise özel efektlerle sürdürülen şiddet sinemasının ortaya çıktığı ve geliştiği yıllar olmuştur. Bu dönemde şiddet eyleminin belli bir amacı yoktur. Şiddet nedensiz bir şekilde sinemada kullanılmaya başlanmıştır; 1990'lı yıllar ise "yeni şiddet", "yeni vahşet", "hoş şiddet" ve "neo şiddet" gibi kavramlarla ifade edilen fimlerin yükselişine tanıklık etmiştir. Bu "yeni şiddet" akımına uyan fimlerin en önemli özelliği ise, şiddetin filmin ana tema olması ve içerdikleri yoğun ve kontrolsüz şiddet sahneleridir (Kurdaş, 2019:574). Sinemada yeni şiddet akımı şiddeti yücelten bir tür olarak şiddet uygulayan karaktere duyulan hayranlığı artırmış ve bunun da gerçek hayattaki şiddeti körüklediği düşünülmüştür.

Giroux (akt.Yılmazok:2016:180-181) sinemada görsel şiddeti üçe ayırır; törensel, sembolik ve aşırı gerçekçi şiddet. Törensel şiddet göze hitap eden ve yüzeysel içeriğe sahip olan şiddettir. Sembolik şiddet içinde ise, şiddetin kendisi amaç değildir. Şiddet ahlaki, varoluşsal sorgulamaların bir sonucu olarak yer alır. Aşırı gerçekçi şiddette ise gerçekçi diyaloglar ve natüralizm ön plana çıkmaktadır.

Şiddet öyküleri insanlığın varlığına ve kurulu düzene bir tehdidi sembolize eder. Bu tehditle nasıl savaşıldığını, düzenin yeniden nasıl kurulduğunu ve bunu ihlal edenlerin nasıl kurban haline dönüştüklerini gösterir. Mutlu sonla biten formüllü şiddette suç işleyenler ölür, kahramanlar ölse dahi zihinlerde yaşamaya devam eder (Gerbner, 2014:392).

Sinemada şiddetin gösterilmesi şiddetin tamamının gösterilmesi, şiddet sonuçlarının gösterilmesi veya şiddetin ima edilmesi gibi şekillerde verilmektedir. Filmin senaryosu, yaratılmak istenen etki ve yapının bütçesine göre filmde yer alan şiddet sahnelerinin gösteriliş şekli değişmektedir. Şiddet sinema filmlerinde görsel ve işitsel olarak, bazen sadece işitsel bazen ise sadece görsel şekilde yer alır. Şiddet sahnesinde gelen bir çığlık sesi, veya silah sesi işitsele, şiddete uğramış herhangi birinin yalnızca görüntüsünün verilmesi görsel şekline örnektir.

Şiddeti gösterme şekillerinden biri doğrudan gösterimdir. Kavga ve işkence içerikli sahneler doğrudan izleyici karşısına çıkar. Şiddet eyleminin tamamı değil bir kısmı da gösterilebilmektedir. Örneğin silah veya bıçak doğrultmuş bir el ile, şiddete maruz kalmış birinin, gerçekleşen eylem sonrasındaki görünüşü şiddetin sadece bir parçasının gösterilmesine örnektir.

Şiddet ima yoluyla da filmlerde yer alabilmektedir. Yönetmen gerçekleştirecek şiddet eylemine dair bir ipucu verdikten sonra görüntünün kararması, kameranın çevrinmesi gibi yöntemlerle şiddet eylemi gizlenebilir (Toker: 2014). İma yoluyla şiddetin işlenmesine örnek olarak çoğu araştırmacı Alfred Hitchcock'un Sapık (Psycho) isimli filmdeki sahneyi gösterir. Sahnede şiddet olayı açıkça yer almaz ama kadın çılgınlığı, dalgalanan perde gibi özellikler izleyiciye şiddetin yaşandığına dair imalar göndermektedir. Toker'e göre şiddet sadece fiziksel olarak değil kimliğe karşı yapılan bir saldırı olarak da ortaya çıkabilmektedir. Bir ulusu, topluluğu ya da toplumun bir kesimini temsil eden karakterleri aşağılayan, dışlayan, hedef gösteren anlatımlar da kurmacalarda yer alabilir. Bu tür şiddet içeriklerinde kurban sadece yapıt içindeki karakterler değil, aynı zamanda kurmacanın dışında bulunan insanlar, canlılar ya da kurumlardır (2014). Bazı araştırmacılara göre sinema veya diğer kitle iletişim araçlarındaki şiddet, kişilerin yaşam içerisinde karşılayamadıkları doyumlara cevap veren, kişiye dolaylı yoldan deneyim kazandıran bir unsur olarak karşımıza çıkar. Gündelik hayatın sıkıcılığı içerisinde şiddete uzak olan insan, yansıtılan şiddet sahneleri ile gerçeklik duygusuna yakınlaşabilmektedir. Çakır'a göre sinema ve televizyon korkuyu besleyerek güveni restore etmekte ve bir boşalım yoluna dönüşmektedir (2007:166).

Şiddeti konu alan ve içeriğinde şiddet barındıran çoğu yapıt sinema tarihi boyunca büyük ilgi görmüştür. Şiddet olaylarının estetize edilerek verilmesi, seyircilerin kendilerini baş karakterle özdeşleştirmesi bu filmlere gösterilen rağbeti her zaman canlı tutmuştur. Dr. Caligari'nin Muayenehanesi, Nosferatu, Bir Dehşet Senfonisi gibi filmlerde belirgin olarak ortaya çıkmayan şiddet, şiddetin toplumsallaşması anlamında zihinlerde bir yer edinebilir. Japon ve Hint sinemasında epik türde şiddetin rahatlıkla sergilendiği görülmektedir. Peckinpah'ın Şeref Madalyası (*Cross of Iron*, 1977), Coppola'nın Kıyamet (*Apocalypse Now*, 1979), Cimino'nun Avcı (*The Deer Hunter*, 1978), Scorsese'nin Taksi Şoförü (*Taxi Driver*, 1976) filmleri savaş ve şiddetin yan yana getirildiği önemli örneklerdendir. (Kabil, erişim tarihi:16/01/2020)

Senaryosu gereği cinayet, kavga ve patlama içeren yapıtlar ise zaman zaman şiddeti yücelttiği nedeniyle eleştirilmiştir. Quentin Tarantino'nun Rezervuar Köpekleri (*Reservoir Dogs*, 1992), Ucuz Roman (*Pulp Fiction*, 1994) ve Kill Bill (vol:1-2 2003/2004) filmleri içerdiği şiddet sahneleri dolayısıyla birçok eleştiriye maruz kalmıştır.

JOHN WICK ÖRNEĞİ

John Wick

Yönetmen: Chad Stahelski, David Leitch

Senaryo: Derek Kolstad

Görüntü Yönetmen: Jonathan Sela

Oyuncular: Keanu Reeves, Michael Nyqvist, Alfie Allen, Willem Dafoe

Yapım: Thunder Road Pictures

Yılı: 2014

Süre:101 dk

Konu: John Wick, emekliye ayrılmış bir tetikçidir. Emekliliğinin tadını çıkarırken karısının yakalandığı amansız hastalık ve sonrasında ölümüyle hayatı altüst olur. Karısından kendisine kalan en değerli varlığı ve can yoldaşı köpeğidir. Ancak evine dalan üç gangster onu da öldürür.

Gansterlerden biri, mafya babası Viggo Tasarov'un oğlu Josef Tasarov'dur ve John'un daha önce birlikte çalıştığı bir adamdır. Artık kaybedecek hiçbir şeyi de kalmayan John Wick'in tek istediği intikamdır ve New York sokaklarında düşmanlarıyla nefes kesen bir kovalamacanın içine girer.

John Wick 2

Yönetmen: Chad Stahelski

Senaryo: Derek Kolstad

Görüntü Yönetmeni: Dan Laustsen

Oyuncular: Keanu Reeves, Laurence Fishburne, Riccardo Scamarcio

Yapım: Summit Entertainment, Thunder Road Pictures, 87Eleven Productions

Yılı: 2017

Süre:122 dk.

Konu: John Wick filminin 2. serisinde ana karakter bu kez Roma'da güçlü çetelerle mücadele etmektedir. İkinci filmde, dokunulmazlık kurallarının geçerli olduğu Continental Oteli sınırları içerisinde Yüksek Şura üyesi Santino D'Antonio'yu vurarak tüm hizmetlerden men edilen ve hakkında ölüm kararı verilen John Wick'e Continental'in yöneticisi Winston, men edilmeden önce hazırlanabilmesi için bir saat süre vermiştir.

John Wick 3 Parabellum

Yönetmen: Chad Stahelski

Senaryo: Derek Kolstad, Shay Hatten

Oyuncular: Keanu Reeves, Laurence Fishburne, Halle Berry, Anjelica Huston

Yapım: Summit Entertainment, Thunder Road Pictures,

Yılı: 2019

Süre:131 dk.

Konu: John Wick, serinin 2. filminde ülkenin azılı suçlularının el ele, kol kola rahatça kaldıkları ve suç işlemenin yasak olduğu Continental otelinde bu kanunu çiğnemişti. 3. Film, John Wick'in yaptığı bu hatanın bedelini ödemesini konu alıyor. Serinin 3. filminde, gizli suikastçi birliğinden atılan JohnWick'in, kellesi karşılığında 14 milyon dolarlık ödülü almak için peşine düşen diğer suikastçilere karşı verdiği mücadele anlatılmaktadır.

Aslen dövüş sanatları uzmanı olan Chad Stahelski'nin yönettiği John Wick filmlerinde fiziksel ve bedensel şiddet öğeleri ağırlıktadır. Eşi hastalıkla mücadele eden, eşinden yadigar köpeği de daha sonra suikastçiler tarafından öldürülen John Wick'in intikam ve hayatta kalma mücadelesi ile örülü filmin hikayesi duygusal şiddet ile başlamaktadır. Kendi halinde bir yaşam süren John Wick sevdiği iki şeyi kaybederek kendisini intikam yarışı içinde bulur. Karakteri intikam yarışına götüren şey, filmin başında sevdiklerini kaybederek maruz kaldığı duygusal şiddettir. Filmde kavga ve işkence içerikli sahneler doğrudan izleyici karşısına çıkar. Şiddet gösterme şekillerinden biri olan 'doğrudan gösterme metodu' kullanılmıştır. Dövüş

sahnelerinde kullanılan silah, kitap, bıçak gibi materyallerle birlikte şiddet şekli tüm enstrümanlarıyla verilir. İzleyici filmde hem görsel hem de işitsel şiddeti karşısında bulur. Bazı aksiyon filmlerinin aksine gerçeklik duygusunu izleyiciye vermeyi başarabilen John Wick serisinde, ana karakter asla hata yapmayan veya mermisi hiç bitmeyen bir karakter değildir. Uсталıkla kurgulanmış dövüş sahnelerinde John Wick karakterinin ara sıra bazı hatalar yaptığı veya mühimmat sağlama amacıyla düşmanlarının silahlarını topladığı görülür.

John Wick'in dövüş sahnelerinde dikkat çeken bir başka detay da kamera hareketlerinin diğer aksiyon filmlerinde olduğu gibi hareketli olmaması dövüşün her hareketinin izleyici tarafından anlaşılmasıdır. Amatör aksiyon filmlerinin aksine John Wick'te yönetmenin geniş açıyla dövüş sahnelerini çektiği görülür. Diğer filmlerinde, bir dövüş sahnesinin kesilen üç veya dört görüntünün birleştirilmesi ile verilmek istenen yapay aksiyonun yerine John Wick'te geniş açıyla çekilen şiddet sahnelerinin her ayrıntısı izleyici tarafından yakalanabilmektedir. İzleyici kamera açısı ve çekilen şiddet sahnelerindeki oyuncuların profesyonelliği sayesinde dövüş kareografisinin her temas ve hamlesini görür. Filmde ayrıca başrol oyuncusu Keanu Reeves'in daha önce Matrix filminde beraber çalıştığı ekiple tekrar biraraya geldiği ve dövüş sahnelerinin aylar süren eğitimler sonrası çekildiği bilinmektedir.

Filme gereken özgünlüğü ve atraksiyonu katmak için yönetmen, usta dublör kullanmamakta ısrar etmiş ve Reeves'in görüntülerinin olabildiğince çok kullanılmasına gayret edilmiştir. Film öncesinde 4 aylık bir eğitimden geçen Reeves, Japon Jiu-Jitsu'su, Brezilya Jiu-Jitsu'su, ayakta judo, 3 tabanca taktiği ve 'Center Axis Relox' adı verilen ateş etme tekniği dersleri almıştır. Her anın dikkatlice senkronize edildiği, hiçbir merminin boşa gitmediği kareografi, bir "şiddet balesi"ne benzetilmektedir. John Wick'teki şiddet sadece stilize edilmiş bir şiddet değil, zanaatının ortalarında olan profesyonel bir kiralık katilin yönlendirmesi ile oluşan kreatifliğin bir denemesi, sanatın bir formudur. (Derizs,2019)

John Wick'in ayrıntılı bir şekilde verilen şiddet sahnelerinde dikkat çeken bir diğer unsur da 'Mozambique Drill' adı verilen tekniğin kullanılmasıdır. Mozambique Drill iki kez göğüze bir kez kafaya nişan alınan silahla ateş etme tekniklerinden biridir. John Wick'in de film boyunca öldürdüğü birçok kişiyi bu yöntemle hedef aldığı görülmektedir.

Filmin dövüş sahnelerinde kullanılan bir başka unsur ise "gun fu"dur. Bir dövüş sanatı olan 'Kung Fu' ismine benzetilerek türetilmiş 'gun fu' silahla dövüş anlamına gelmektedir. Chad Stahelski ve David Leitch filmin enerjik sahnelerine gun fu'yu yerleştirmişlerdir. Bu tekniği ilk kullanan isim yönetmen John Woo'dur. Gun fu ilk olarak 1986 yapımı *A Better Tomorrow* filminde izleyici karşısına çıkar. 1995 yılında gösterime giren Robert Rodriguez'in *Desperado*'sunda da gun fu'nun izleri görülmektedir. *Wanted*, *Kick-Ass* ve *Django Unchained* de gun fu'nun kullanıldığı filmlerdendir. Gun fu ayrıca *Matrix* filmlerinde de estetik bir şekilde kullanılmıştır. Silahla dövüşün zerafet ve akrobatik mücadele hissini görsel olarak canlandırması nedeniyle kullanıldığı bilinmektedir. (Derisz,2019)

Filmde patlayan silahlar, saplanan bıçaklar, uzuvları kopan cesetler, kavga anında yere düşen bedenler açıkça gösterilmiştir. Dövüş sahnelerindeki keskinlik, ani refleksler, kesin ve kusursuz atışlar, mühimmat kullanımındaki hızlılık izleyiciye estetize edilmiş bir şiddet görseli sunmaktadır.

Giroux'a göre (2016: 180-181) sinemada görsel şiddet törensel, sembolik ve aşırı gerçek olarak üç biçimde vardır. Giroux törensel şiddeti, sadece göze hitap eden ve yüzeysel içerikli, abartılı şiddetle yüzlerce insanın öldüğü, erkek klişeleri ile dolu filmleri baz alarak tanımlar.

Onlarca kişinin öldüğü, şiddet klişelerinin yer aldığı John Wick filmleri törensel şiddet kategorisindeki bazı filmlerle ortak özelliklere sahip olmakla birlikte seyirciye yansıtılan

mesajlar ve konunun işlenişi bakımından sadece tek bir açıdan yorumlanamaz. John Wick konusu itibarıyla sembolik şiddet biçimine daha yakındır. Giroux'a göre şiddet gösteriminin amacı, izleyiciye şiddetin görsel zevkini sunmak yerine, insan eylemlerinin karmaşık çelişkilerini, aklın sınırlarını, insanları diğer insanlara ve daha geniş bir toplumsal dünyaya bağlayan varoluş meselelerini sorgulamaktır. John Wick karakteri filmde öylesine yüzlerce kişiyi öldüren, şiddeti sadece şiddet amacıyla kullanan biri değildir. Karakteri daha önce de üyesi olduğu yer altındaki suç dünyasına karşı duyduğu intikam hissi harekete geçirmekte, bu intikam hissini altında ise karısı ve köpeğine duyduğu sevgi yatmaktadır. Filmde tamamen kendi sistemiyle çalışan 'The Continental' adında bir mekanizma vardır. Filmde kurulan senaryo ile bu sistemin kurallarına uymayan ana karakter, hareketlerinin bedelini ödemek zorundadır. Başkaldırı ve sebep sonuç ilişkisi ile birbirine bağlanan olay ve sahneler filmi sıradan bir "törensel şiddet" filmi olmaktan uzaklaştırmaktadır. John Wick öldürülen köpeği için intikam mücadelesi veren, kütüphanedeki dövüş sahnesinde kullandığı kitabı dövüş bittikten sonra tekrar yerine koyan bir karakter olarak tekdüze bir karakter olmaktan; film de sıradan bir aksiyon ve şiddet filmi statüsünden kurtulmuştur.

Serinin özellikle 3. filminde varlığı daha aşikar hale gelen 'The Continental' sistemi kendine has kurallara sahip, yeraltı suç dünyasını temsil eder. New York'ta bulunan The Continental otelinde suç işlemek yasaktır. Suç dünyasının elemanları için bir tür güvenli bölgedir. Filmde bu oluşuma bağlı suikastçilerin uymak zorunda oldukları kurallar dizisi bulunmaktadır. Sistemde tebeşirle tahta kullanımı, bilgisayarların 70 ve 80'li yıllara ait olması, para birimlerinin altın olması ve çevirmeli telefon kullanımı gibi birçok retro efekti izleyici karşısına çıkmaktadır. The Continental Otelinde kafkaesk bir atmosfer vardır. Anlatılan suç dünyasının seçkinleri ve üst tabakası filmde gizemini korumakta, sistem esrarengiz bir şekilde varlığını sürdürmektedir. Ayrıca sistem üyelerinin başka şehirlere geçmesi ve oralardaki hizmetlerden faydalanması izleyiciye bu ağın dünya genelinde yayılmış bir ağ olduğunu gösterir. Filmde ağın New York, Roma ve Kazablanka şehirlerini de kapsadığı görülür.

Seride bir köpeğin öldürülmesinden sonra başlayan intikam hikayesi 250 civarında insanın öldürülmesi ile sonuçlanmaktadır. Filmde gerçek aksiyon, oyun videoları benzeri bir dünya ile dengelenmiş ve filmde hiçbir sivil zarar görmemiştir. Filmde ölenler, yaptıkları iş nedeniyle zaten ölmesi muhtemel olan elit bir grubun üyeleridir. Filmdeki atmosfer gerçekdışıdır ve bazı teorilere göre ise John Wick, Matrix eğitim simülasyonu bile olabilir (Derizs,2019).

Şiddet öyküleri insanlığın varlığına ve kurulu düzene bir tehdidi sembolize eder. Bu tehditle nasıl savaşıldığını, düzenin nasıl (çoğu kez şiddet kullanılarak) yeniden kurulduğunu ve bunu ihlal edenlerin nasıl kurban haline dönüştüklerini gösterir. Mutlu sonla biten formüllü şiddette suç işleyenler ölür, kahramanlar ölse dahi zihinlerde yaşamaya devam eder (Gerbner'den akt. Kurdaş, 2019: 576). Filmde de kurulu bir düzen (The Continental oteli) ve bu düzene baş kaldıran bir kahraman vardır.

Filmde görsel şiddet malzemesi olan kan farklı metaforik anlatımlar ve şekillerde kullanılmıştır. Gianna'nın bileklerini keserek intihar ettiği sahne kanlı İtalyan korku klasiklerine göndermedir. (Köksaldı, 2017) Gianna'nın intiharı ayrıca bireysel şiddet unsuru olarak izleyici karşısına çıkar.

Kan, filmde ayrıca John Wick mitolojisinin en önemli unsurlarından biridir. Kan mührü ile edilen yemin film senaryosunun yapıtaşlarından biridir. John Wick filmdeki bir sahnede Santino D'Antonio'nun yardımını istemek için ona kan yemini eder. Filmde kan yemininin ortadan kalkması için kendisinin veya bir başkasının kanı, yani öldürülmeleri gerekmektedir. Kan ile yemin gerçek dünyada bazı kültürlerde vazgeçilmez söz ve yeminlerde kullanılmaktadır. Yeminin kan ile yapılması yemin konusunun önemine ve hayati değerine işaret eder.

Bozulması sonucu verilecek cezayı da simgeleyen kan ile yemin edilmesi kişinin kurallara bağlılığını ve taahhütün önemini gösterir. (Colbert, 2019)

John Wick filmlerinde sıkça kullanılan metaforlardan biri de aynadır. John Wick filmlerinde ayna ve yansıma defalarca kullanılmıştır. Banyo odası sahnesi ve müzedeki kavga sahnesinde birçok ayna görülür. Ayna kullanımı görsel anlamda filme zenginlik katarken metroforik anlatım içermektedir. Ayna sahneleri filmdeki karakterlerin içindeki sevgi ve öfkenin ortaya çıkmasına hem de karakterlerin kendileriyle yüzleşmelerine olanak sağlar. Karakter ayna karşısında olduğu zaman kendisiyle baş başa kalmakta ve izleyici karakterin en açık, doğal halini görmektedir. Bu sayede filmin izleyici ile bağ kurması kolaylaşmaktadır. Yönetmen kişinin kendisiyle yüzleştiğini göstermek ve kişinin kendi iç dünyasını somut bir biçimde ortaya koymak adına genellikle ayna ve kişi ilişkilendirmesini (metaforik anlatımını) film içerisinde kurmak ister. Elsaesser ve Hahener'e göre, aynaya bakmak kişinin kendi iç benliğine açılan bir pencere olarak kendi yüzüyle karşılaşmasını zorunlu kılar (Akt. Ulusal, 2018)

Üçüncü filmin adı Parabellum, Latince bir ifade olan "Si vis pacem para bellum" deyişinden gelmektedir. Türkçe karşılığı ise "Eğer barış istiyorsan savaşa hazır ol"dur. Filmin öyküsünde olduğu gibi adında da savaş ve şiddet vurgulanmış, John Wick'in intikam mücadelesi "savaş" şiddetini film boyunca sürdürmüştür.

SONUÇ

Sinema ortaya çıktığı tarihten bu yana toplumsal gerçekleri ve insan doğasının belirli özelliklerini tema olarak kullanmıştır. Modernleşme ve teknik gelişmeler ile amacı ve yapısı yıllar içinde değişen sinema yaşama dair pek çok kavramı içinde barındırır. Çağın en büyük endüstrilerinden biri olan sinema, izleyiciyi etkilemek ve toplumlarda iz bırakmak amacıyla duygu ve tarihsel geçmişle yakın bir bağ içerisinde.

İçinde geliştiği toplumu farklı yönleriyle kendine çeken ve etkileyen bu platform, günlük hayattaki her tür davranış ve duyguyu estetize ederek izleyiciye sunabilmektedir. Eski çağlardan bu yana birçok sanat dalında ortaya çıkan şiddet tasviri, her dönemde sanat eserlerinin başlıca konularından biri olmuştur. Kökeni mağara duvarlarındaki şekillere kadar giden şiddet imgesi, gelişen medya ve iletişim teknolojileri ile sinema endüstrisinin en çok tüketilen ve rağbet gören konularındandır. Hayatın kaçınılmaz gerçeği olan şiddet, sinemanın da malzeme ambarıdır.

Şiddetin tarihin ilk dönemlerinden itibaren var olması ve bu kavramın sinemaya girişi birçok tartışma ve yeni kavramı da beraberinde getirmiştir. 20. ve 21. yüzyılda iletişim teknolojilerinin gelişmesi ile medyanın etki alanı genişlemiş ve medya aracılığı ile yayılan şiddetin etki boyutu da değişmiştir. Bazı araştırmacılar giderek görünür hale gelen şiddet unsurları ile şiddetin meşrulaştırıldığını ve yüceltildiğini savunurken, bazı araştırmacılar ise medyadaki şiddetin doyumsuz bir imkan sağladığı ve şiddete eğilimin zararsız şekilde medya aracılığı ile tatmin edildiğini savunmaktadır. Sinemadaki şiddet tartışması zaman zaman sansür uygulamalarına sebep olsa da, yıllar içinde gelen talepler doğrultusunda şiddet içerikli filmlerin sinema endüstrisinin çok geniş bir alanını kapsadığı görülmektedir. Sinemada şiddetin ele alınış şekli yıllara göre değişiklik göstermiş, değişen tüketim alışkanlıkları, toplumsal özellikler, tarihsel gelişmeler ve dijital teknoloji ile filmlerin senaryo ve kurguları da dönüşüme uğramıştır.

1920'li yıllarda sinemada şiddete gösterilen tepki bazı sansür uygulamalarına neden olmuş ancak yine de şiddet öğesi sinemada kullanılmaya devam edegelmiştir. 1980'li yıllar efekt kullanımının geliştiği ve şiddet sinemasının ivme kazandığı yıllar olarak öne çıkmaktadır. 1990'lı yıllarda ise "yeni şiddet", "yeni vahşet" gibi kavramlar ortaya çıkmıştır. Tüketim kültürü şiddet içeren filmlerin yapısına her dönem etki etmiştir. Seyirciyi düşündürmeye yönelik

modern sinema filmlerinde şiddet görsel, işitsel ve simgesel anlamları ile birlikte işlenirken, temel amacı sadece izleyiciye hoşça vakit geçirtmek olan postmodern filmlerde şiddet "törenselleşmiş şiddet" şekliyle işlenmiştir.

John Wick serisi dövüş koreografileri, gerçekçi sahneleri ve John Wick karakterinin kendine has özellikleri ile diğer aksiyon filmlerinden ayrı bir konuma sahiptir. John Wick filmleri barındırdığı bazı klişe sahnelerle birlikte hem törenselleşmiş şiddet içeren filmler kategorisine hem de senaryonun işleniş, kurgudaki detaylar ve yansıtılan mesajlarla sembolik şiddet içeren türe dahil edilebilir. İntikamını almak üzere yola çıkan, başkaldırdığı sisteme karşı bedel ödemeye hazır olan ana karakter film boyunca bir "savaş" benzeri mücadele vermekte ve serinin üç kısmında da şiddet olgusu etkileyici bir performansla izleyiciye yansıtılmaktadır. Karakteri intikam yarışına götüren şey filmin başında sevdiklerini kaybederek maruz kaldığı duygusal travmadır. Filmde izleyici hem görsel hem de işitsel şiddeti izler. Filmde şiddet gösterme şekillerinden biri olan doğrudan gösterme metodu kullanılmıştır. John Wick'in ustalıklarla kullandığı koreografiler, keskin hareketler ve ani reflekslerdeki üstünlük ile izleyiciye estetik edilmiş gerçekçi bir şiddet şöleni sunulur.

John Wick, hikayesindeki ustalıklarla örülmüş şiddet sahneleri, başrol oyuncusunun performansı ve barındırdığı estetik unsurlarla izleyicilerin de beğenisini kazanmıştır. O kadar ki, pek çok sinema eleştirmeni John Wick serisini, aksiyonun ve şiddetin estetik edilmiş son basamağı olarak nitelendirmektedir.

KAYNAKÇA

- Balcıoğlu, İ. (2001). Şiddet ve Toplum, İstanbul: Bilge Yayıncılık.
- Çakır, S. (2008). Medya ve Şiddet. *Doğu Batı*, (43), 160-180.
- Çeviker, L. *Şiddet ve Toplumsal Hafıza*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, 2009.
- Çotukken, B. (2009). Şiddetin Antropolojik Temeli. *Felsefelogus*, (37) 7-12.
- Erkanı, E. (2014). Sinemasal Şiddet. *Sanat-Tasarım Dergisi*, 1(4), 15-21.
- Köknel, Ö. (2000). Bireysel ve Toplumsal Şiddet. İstanbul: Akdeniz Yayıncılık.
- Kurdaş, M. (2019). Postmodern Şiddet ve Sinema. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 33: 574-567.
- Moses, R. (1996). Şiddet Nerede Başlıyor?. çev. Ayşe Kul, *Cogito*, 6-7: 23-27.
- Polat, O. (2001). Çocuk ve Şiddet. İstanbul: Der Yayınevi.
- Somersan, S. (1996). Şiddetin İki Yüzü, *Cogito*, 6-7:41-50.
- Taşdemir, A. (2016). Türkiye'de Şiddetin Kadın Yüzü. *Istanbul Journal of Sociological Studies*.
- Tekinalp, Ş. ve Uzun, R. (2006). İletişim Araştırma ve Kuramları, İstanbul: Beta Basım yayım dağıtım.
- Toker, Tanel. *Türk Sinemasında Şiddet: 2002-2012 Yılları Arasında Gişe Hasılatı Yapan Beş Filmdeki Şiddet Öğeleri Üzerine Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi, 2014.
- Ulusal, D. (2018). Modern İran Sineması'nda Ayna Metaforunun Kullanımı, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*.(58).1-5.
- Ünsal, A. (1996). Genişletilmiş Bir Şiddet Tipolojisi. *Cogito*, 6-7:29-36.

Yılmazok, L.(2016). Dağılan Beyin Parçalarına Gülmek: Quentin Tarantino Filmlerinde Şiddet ve Mizah. Akdeniz İletişim Dergisi. (25), 179-193.

İnternet Erişimleri:

Colbert, S. John Wick's Blood Oath Explained, (Erişim tarihi: 27/01/2020).
<https://screenrant.com/john-wicks-blood-oath-explained/>

Derisz, R. How John Wick Changed Action Movies and No One Noticed. (Erişim tarihi 27/01/2020). <https://www.looper.com/120821/john-wick-changed-action-movies-one-noticed/>

Kabil, İ. "Sinema ve Şiddet İlişkisi Üzerine" (12.01.2019),
<https://www.hayalperdesi.net/dosya/40-sinema-ve-siddet-iliskisi-uzerine.aspx>

Köksaldı, E. John Wick: Ayinesi İştir Kişinin Lafa Bakılmaz. (Erişim tarihi: 27=01=2020).
https://medium.com/@kum_kitabi/john-wick-ayinesi-istir-kisinin-lafa-bakilmaz-148b783cba17